

Straffrätt, 5.2.2024

Maxpoäng i förhöret: 40 p.

Uppgift 1 (svarsutrymme 1300 ord)

Nedan presenteras ett händelseförlopp i vilket beskrivs Ilpo-Juudas liv från våren 2023 till våren 2024. Det kan vara att vissa straffrättsligt relevanta händelser i Ilpo-Juudas och hans bekantas liv framkommer ur händelsebeskrivningen.

Hur ska fallet straffrättsligt bedömas? Bedöm fallet i ljuset av de allmänna förutsättningarna för straffansvar och rekvisiten i den särskilda delen.

Våren 2023

Ilpo-Juudas (45 år) som arbetade som söndagsskolelärare i Hausjärvi vaknade med smaken av gammalt ädelbrännvin i munnen. Som så ofta tidigare hade kvällen blivit sen fastän hans fasta avsikt hade varit att endast ta ett uppfriskande och välsmakande glas ädelbrännvin. Ilpo-Juudas kände sig trött, spröd och deprimerad. På hans bankkonto fanns endast 7 euro kvar. Med trött blick såg han på sin nuvarande sambo Berenice-Bathild som ännu sov vid hans sida. Då kom han på en idé. Han beslöt att på en gång ändra sin förmögenhetsställning och öppnade Veikkaus-appen på sin telefon. Han märkte att spelkontot på Veikkaus var tomt och öppnade därför appen till sin nätbank.

Ilpo-Juudas och Berenice-Bathild hade för avsikt att låta bygga ett mindre egnahemshus i byn Haminankylä i Hausjärvi. De skulle ju snart få familjetillökning. För detta ändamål hade de öppnat ett gemensamt sparkonto. På kontot hade de samlat medel för husbygget. Ilpo-Juudas märkte när han öppnade nätbanken att det på kontot redan samlats 40 000 euro, något som gjorde honom rätt överraskad. Hans egna tillgångar hade under de senaste 6 åren tillåtit honom att på parets gemensamma sparkonto överföra 40 euro. Av summan hade han redan lyft 20 euro innan ett besök på kvarterspuben. Berenice-Bathild igen arbetade som fakturerare på sin morbrors företag inom trädgårdsbranschen. Enligt henne hade hon inte varje månad fått lön på grund av företagets svaga ekonomiska situation. Ibland hade han ändå undrat över att hon kunnat köpa märkeshandväskor samt att hon betalade deras årliga semesterresa till Serbien. Ilpo-Juudas överförde från sparkontot till sitt eget konto 30 000 euro. Han avsåg att använda pengarna på spel och uppfriskande drycker.

- Här gällde det främst att diskutera bestämmelsen om förskingring (SL 28:4), närmare bestämt då fordringsförskingring enligt 3 mom. (se t.ex. HD 2020:51). Det gällde då

också att granska i vilken mån straffbestämmelsen gäller gemensamm egendom som gemensamma kontotillgångar (se särskilt SL 28:13). Gränsdragningen mellan brottets normalform och grova form kunde också diskuteras, här spelar särskilt värdet på egendomen in.

- Fråga om pengarnas ursprung: Här kunde man åtminstone diskutera om det kan handla om penningtvätt av oaktsamhet (SL 32:9-10)? B-B:s roll i det hela blev annars oklar utifrån fallet omständigheter, men något sorts förbrott måste det i så fall handla om.

Efter att ha överfört pengarna tog han ut en större summa från en bankautomat och styrde stegen till närmaste bar. Efter att ha druckit tre glas ädelbrännvin begav han sig till sin kära hobby, korgbollen. Han hade redan som 17-åring börjat som korgbollstränare och höll fortfarande på. I korgbollskretsarna kände han sig uppskattad och ärad. I hemföreningen fungerade han inte bara som tränare utan hade även som uppgift att sköta om den korgbollsplan som användes som träningsplan. En basketställning hade gått sönder och Ilpo-Juudas måste för att planen skulle vara säker föra bort ställningen och låsa in den i lagret. Han började med att föra ställningens tyngder till lagret.

Fastän korgbollen stod hans hjärta nära brann de just överförda pengarna i fickan och han lämnade ställningen utan tyngder kvar på planen. Senare på kvällen hade ungdomar kommit till planen och hamnat under ställningen när den välte. En av ungdomarna avled till följd av den erhållna allvarliga hjärnskadan.

- Här handlar det främst om dödsvållande (SL 21:8) och eventuellt vållande av personskada (SL 21:10) (det blev ur fallet oklart om andra skadats av ställningen).
- Viktigt var då att inse att det handlade om ett oäkta underlåtenhetsbrott och att granska huruvida I-J hade en garanställning enligt SL 3:3. Närmast skulle det här handla om ett åtagande eller avtal.
- Oaktsamheten (objektiv och subjektiv) kunde också diskuteras (SL 3:7).

Inspirerad av det plötsliga ekonomiska välståndet började Ilpo-Juudas överväga andra sätt att förtjäna pengar. Han beslöt börja odla hampa men ville inte komma in på något olagligt. Av sina dartkompisar från kvartersbaren hade han hört att det var helt lagligt att odla Finola-hampa. Han beställde från en finskspråkig hemsida 100 påsar som innehöll Finola-hampa. Beställningen kom snabbt med posten. Från samma hemsida hade Ilpo-Juudas fått den uppfattningen att Finola-hampa inte alls innehåller THC (tetrahydrocannabinol, dvs. ett psykoaktivt ämne som finns i cannabis). På den diskussionsite som uppehölls av "Hampans och tjackets vänner" hade Ilpo-Juudas blivit bekant med James-Haucke Hakkarainen som var docent från Lapplands universitet. Sistnämnda hade under sju år bedrivit djuplodande forskning om hampväxter. Ilpo-Juudas hade av docenten skilt förvissat sig om att hans växter

under inga omständigheter producerar THC med högre procent än 0,2 procent. Detta tal var det gränsvärde för tetrahydrocannabinolhalten som EU uppställt för hampväxter som används i livsmedel.

Ilpo-Juudas var således starkt av den åsikten att hans Finola-hampväxter inte lämpar sig att användas som narkotika, eftersom hans avsikt var att börja sälja hampte. Ilpo-Juudas såddarbete lyckade bättre än planerat och hans hampodling fick betydande dimensioner. Han baddade växternas blad i vatten och använde dem som råmaterial för att göra hampte som enligt honom var jämförbart med örtte. Helt nöjd var Ilpo-Juudas dock inte eftersom produkten fick en jordnära rotsmak. Senare framkom att bara en del av den hampa som Ilpo-Juudas drivit upp inte hörde till arten Finola som kan användas som nyttoväxt vid framställning av frö och olja. Den största delen utgjordes av sådan hampa som kunde användas som narkotika. I dem alla fanns THC.

- Fråga här om straffansvar för narkotikabrott (SL 50:1-), närmare sagt odling av hampa.
- Cannabis (hampa) är som utgångspunkt klassat som narkotika oberoende av THC-graden (förordning 543/2008).
- Hampa med THC under 0,2 procent kan dock odlas enligt EU-rätten.
- Beaktas ska också att straffbar odling förutsätter att hampan ska användas som narkotika, dvs. ett slags överskjutande uppsåtsrekvisit.
- Det blir alltså avgörande vad I-J:s uppsåt täcker. Var hans syfte att odla hampan för att användas som narkotika? Och hade han uppsåt i förhållande till hampans THC-halt? Ur en villfarelsesynvinkel handlar det alltså om rekvisitvillfarelse, inte förbudsvillfarelse (som I-J:s konsultering med docenten kan föra tankarna till). Förbudsvillfarelse kunde dock diskuteras med avseende på THC-gradens lovlighet.

Våren 2024

Våren 2024 var Ilpo-Juudas fullständigt nöjd med sitt harmoniska liv. Han hade redan varit lyckligt gift i fyra dagar med Maarit-Valborga, arbetsplatsen som söndagsskolelärare var mycket tilltalande för Ilpo-Judas och han hade för avsikt att på kvällen äta middag med sin kära 87-åriga mor. Han hade också under den gångna veckan för första gången valts till inledare i litteraturkretsen, vilket betydde, att han fick välja den bok som var föremål för nästa veckas diskussion i litteraturkretsen. Ilpo-Judas hade redan länge funderat på vilken bok han skulle välja att läsa i litteraturkretsen. Efter långt övervägande hade han bestämt sig för Jare "Cheek" Tiihonens biografi, som han ansåg vara en absolut milstolpe inom skönlitteraturen. Före sin avfärd från arbetet sände han till litteraturkretsen ett epostmeddelande gällande sitt bokval.

Efter att ha sänt iväg meddelandet beslöt Ilpo-Judas styra kosan hemåt. Han väntade redan på att få se sin maka Maarit-Valborga och beslöt före detta gå till blomsteraffären för att köpa

en bukett med vackra nejlikor och en vita kalla att föra till Maarit-Valborga. Då Ilpo-Judas kom i närheten av sitt hem såg han Maarit-Valborgas förre pojkvän Jorma-Kullbert avlägsna sig via ytterdörren. Det svartnade i Ilpo-Judas annars så ljusa sinne. Han hade aldrig haft speciellt lätt att ta in att Maarit-Valborga hade ett förflutet. Omedelbart efter att han sett Jorma-Kulbert ringde han till sin gamla skolkamrat Hannu-Bernhardo, vars liv efter högstadiet inte helt hade hållits på den smala vägen. Ilpo-Judas förde ett långt telefonsamtal med Hannu-Bernhardo, under vilken tid han övertalade Hannu-Bernhardo att döda Jorma-Kulbert. Hannu-Bernhardo motsatte sig till en början, då han just fått sitt livs första arbetsplats, men till slut gick han med på det då Ilpo-Judas som belöning lovat honom den fullständiga samlingen av Yö-bandets skivor. Hannu-Bernhardo ställde sig följande dag med sitt laddade vapen i närheten av Jorma-Kulberts hus för att vänta. När Jorma-Kulbert kom ut genom dörren och Hannu-Bernhardo just skulle avfyra vapnet skrämde han – en sekund före han hann trycka in avtryckaren – ordentligt av en ekorre, som på andra sidan vägen hoppade från träd till träd. Detta fick Hannu-Bernhardo att vingla till, varför kulan träffade den prisbelönta schäferhunden, som gick bredvid Jorma-Kullbert. Hunden avled omedelbart av skottet.

- För I-J:s del handlar det här om anstiftan till uppsåtligt försök till dråp/mord. Brottets kvalificering som dråp eller mord kunde också diskuteras.
- H-B: straffbart försök till dråp/mord. Det kan diskuteras om fara för brottets fullbordan varit utesluten pga ekorren, men då handlar det nog om en tillfällig omständighet. Mera övertygande dock att det förelegat fara och att H-B helt enkelt misslyckats i sitt försök.
- Aberratio ictus: kulan har träffat fel men träffat ett avvikande rättsgoda. Oaktsam skadegörelse är inte straffbart, varför hundens död går ostraffad (om vi utgår från att uppsåt inte förelåg beträffande hunden).

För kvällens middag hos modern beslöt Ilpo-Judas granska sin epost. Hans sinne svartnade ytterligare då han öppnade epostmeddelandena från de övriga i litteraturkretsen. Dessa uttryckte sig ytterst hånfullt om Ilpo-Judas bokval. Ilpo Judas beslöt illa bedrövad sända till varje medlem i litteraturkretsen ett brev, som innehöll en bild på hans bara stjärt.

- Här kan man diskutera tillämpligheten av sexuellt antastande (SL 20:6). Man kan dock fråga sig om I-J:s bild varit ”en sexuell handling som är ägnad att kränka personens sexuella självbestämmanderätt” och om handling varit så ”allvarlig att den kan jämföras med beröring”. Definitionen på sexuell handling hittas i SL 20:23.
- Annars kan eventuellt tillämpligheten av ärekränkning (SL 24:9) diskuteras.
- Brott mot kommunikationsfrid (SL 24:1a) torde vara uteslutet eftersom det krävs att meddelanden skickas upprepade gånger.

Efter att ha sänt breven begav han sig till sin mors bostad, som var belägen i ett mindre våningshus i Hausjärvi. Efter att ha kommit fram till huset såg han i flera lägenheters fönster skimrande vackert ljus, som gjorde att Ilpo-Judas återfick sin harmoniska jämvikt. Efter att ha kommit fram till bostaden rubbades hans sinnes harmoni allt mer, då han såg sin 87-åriga mor ligga på soffan i ett mycket kraftigt berusningstillstånd. Ilpo-Judas hade aldrig tålt bruket av berusningsmedel, fränsett dock sin drogstinna ungdomstid, vars unika erfarenheter han ibland mindes med värme. Ilpo-Judas hällde bensin på sin mors soffa och tände eld på soffan. Då han avlägsnade sig från bostaden ringde han i alla fall alarmcentralen och berättade om eldsvådan i det lilla våningshuset. Senare framgick det, att hans mor hade omkommit, men eldsvådan kom inte åt att sprida sig till de andra bostäderna i våningshuset.

- Fråga här om dråp/mord beträffande modern. Uppsåtet kan såklart diskuteras men det verkar rätt klart att åtminstone sannolikhetsuppsåt förelåg.
- I övrigt kan främst sabotage (SL 34:1) och skadegörelse (SL 35:1) beträffande moderns egendom och de övriga bostäderna diskuteras. Beträffande sabotage måste farekraven också granskas.
- Verksam ånger (SL 5:2) kan också diskuteras, torde aktualiseras främst i förhållande till skadegörelsen men framgår inte klart ur omständigheterna vad brandkåren hunnit göra. Beträffande modern föreligger ingen verksam ånger eftersom följden inte förhindrats.